

DET KONGELIGE KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Utdanningsdirektoratet
Postboks 9359 Grønland
0135 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

16/8357

19.05.2017

Bruk av robot i undervisningen

Kunnskapsdepartementet mottok 6. desember 2017 brev fra Utdanningsdirektoratet. Direktoratet ba i brevet departementet om å avklare ulike rettslige spørsmål knyttet til bruk av roboter i undervisningen. Departementet beklager saksbehandlingstiden.

Bakgrunn – bruk av robot i undervisningen

Departementet legger til grunn at den type bruk av roboter i undervisningen som er tema for henvendelsen gjelder situasjoner der det i et klasserom el. er utplassert en robot med mulighet for toveis overføring av lyd og enveis overføring av bilde fra klasserommet til en elev som oppholder seg et annet sted. Eleven kan styre robotens bevegelse og dermed bildeutsnitt og kommunisere med lyd via nettilgang. Målgruppen for bruken er elever som på grunn av sykdom eller skade ikke kan være på skolen, men for eksempel er på helseinstitusjon eller hjemme. Fraværet fra skolen er langvarig eller hyppig og gjentakende, for eksempel ved langvarig eller kronisk sykdom eller en større skade. Et eksempel på denne typen robot er AV1 fra produsenten Nolsolation.

Departementets vurderinger nedenfor må ses i sammenheng med avgrensningene ovenfor.

Forhold til opplæringsloven

Departementet har merket seg at bruk av denne typen roboter kan være til stor nytte for elever som på grunn av sykdom eller skade ikke kan være på skolen. Å bruke roboten til å følge med på undervisningen og det som skjer på skolen kan være med å gi eleven viktig opplæring og opplevelsen av ikke å være fullstendig fraværende og sosialt isolert fra sin klasse og sine klassekamerater. Disse positive virkningene er viktige å ha i mente.

Postadresse
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo
postmottak@kd.dep.no

Kontoradresse
Kirkeg. 18
www.kd.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org no.
872 417 842

Avdeling
Opplæringsavdelingen

Saksbehandler
Clara Hasselberg
22 24 75 93

Det er blitt reist spørsmål ved bruk av roboter i klasserommet og forholdet til regler i opplæringsloven. Utdanningsdirektoratet nevner i sitt brev til departementet blant annet forholdet til gratisprinsippet, fjernundervisning og spesialundervisning. I tillegg kan det diskuteres om bruk av roboter kan være en metode for skoleeiere til å oppfylle sin plikt til å sørge for opplæring for elever i helseinstitusjoner. Nedenfor vil departementet kommentere disse spørsmålene. Spørsmål om personvern mv. er tema i punkt 4.

Rett og plikt til opplæring ved langvarig sykdom og skade

Barn og unge som ikke kan komme på skolen, enten nærskolen eller en annen ordinær skole, på grunn av langvarig sykdom eller skade vil som regel enten være i sitt eget hjem eller i en helseinstitusjon. Både når de er hjemme eller på helseinstitusjon har de rett og plikt til opplæring. Oppfyllelse av retten og plikten må imidlertid ses i sammenheng med elevens helse. Som regel vil det ikke være mulig for eleven å delta fullt ut og med samme intensitet i opplæring som dersom de hadde vært friske.

Må eleven være hjemme på grunn av sykdom eller skade og dette er en langvarig situasjon har skoleeier plikt til å tilby opplæring der. Dette følger av barn og unges rett til opplæring. Retten til opplæring i hjemmet for langvarig syke elever må vurderes ut fra reglene om spesialundervisning, ref. rundskriv Udir-6-2014. Spesialundervisning følger reglene i opplæringsloven kapittel 5. Vedtaket som fattes og IOP-en som utarbeides skal ta hensyn til elevens helsesituasjon og hvordan denne eventuelt begrenser elevens mulighet til å ta del i opplæring. Departementet ser ikke bort fra at bruk av robot kan være en mulig måte å organisere spesialundervisningen på. Departementet legger imidlertid i grunn at undervisning via robot kommer i tillegg til andre måter å organisere opplæringen på, f.eks. besøk i hjemmet. Det er skoleeier som er ansvarlig for at eleven får den opplæringen han eller hun har rett til, også dersom deler av den gjennomføres ved bruk av robot. Departementet anser at skoleeier ikke kan oppfylle sin plikt etter enten § 2-1 eller § 3-1 ved utelukkende å henvise eleven som er hjemme til å bruke robot. Bruk av robot kan være et supplement til annen opplæring som kan sørge for økt grad av inkludering sammenliknet med å ikke bruke roboten.

Barn og unge som er pasienter i helseinstitusjoner har rettigheter etter opplæringsloven som vanlig mens de er i institusjonen. Det er fylkeskommunen der institusjonen ligger som er ansvarlig for at eleven får sin rett til opplæring etter opplæringsloven oppfylt, jf. opplæringsloven § 13-3 a. Opplæringen skal være i samsvar med Læreplanverket for Kunnskapsløftet, inkludert fag- og timefordeling og læreplaner for fag. Samtidig er det klart at sykdommen eller skaden kan begrense elevens mulighet til å delta i opplæring. Også i slike situasjoner ser ikke departementet bort fra at bruk av robot kan være en mulig måte å organisere opplæringen i helseinstitusjonen på. Departementet legger imidlertid til grunn at undervisning via robot kommer i tillegg til andre måter å organisere opplæringen på, f.eks. sykehuskole. Fylkeskommunen er ansvarlig for at den enkelte elev får den opplæringen han eller hun har rett til, også dersom deler av den gjennomføres ved bruk av robot med kontakt med elevens nærskole. Departementet anser at skoleeier ikke kan oppfylle sin plikt etter hhv. § 2-1 eller § 3-1 jf. § 13-3a første ledd ved utelukkende å henvise eleven som er i institusjon

til å bruke robot med kontakt med nærskolen. Bruk av robot kan være et supplement til annen opplæring og kan sørge for økt grad av inkludering.

Bruk av robot i klasserommet er et frivillig tiltak

Departementet legger altså til grunn at bruk av robot i klasserommet først og fremst er et tiltak som er aktuelt som et supplement til annen opplæring i hjemmet eller i institusjonen. Hensikten er at eleven kan bruke roboten som et middel for å se og høre hva som skjer i klasserommet, både med tanke på den faglige opplæringen men ikke minst for å oppleve sosial tilhørighet. Departementet viser til at robotene kun har toveis lydkommunikasjon, og ikke toveis bilde. Bruken er dermed først og fremst tilpasset den som sitter utenfor klasserommet, altså den syke eller skadde eleven.

Bruk av robot i opplæringssituasjonen må regnes som et frivillig tiltak både fra elevens side, og fra skolens og skoleeiers. Dette innebærer for det første at skolen eller skoleeier ikke kan kreve at elever som er borte fra skolen på grunn av sykdom eller skade tar i bruk denne typen roboter. Dette gjelder både elever som er hjemme og de som er innlagt i helseinstitusjon. Å bruke robot for å ha kontakt med klasserommet og klassen er frivillig for eleven. For det andre betyr det at elever og foreldre ikke kan kreve at skolene må akseptere bruk av roboter i sine klasserom. Departementet understreker imidlertid at det er viktig å vektlegge de positive virkningene slik bruk kan ha for elevens opplæring og sosiale tilhørighet. Selv om skolen og skoleeier ikke organiserer sitt opplæringstilbud med bruk av robot, bør henvendelser fra elever og foresatte om å få utplassere en robot i klasserommet vurderes grundig og imøtekommes dersom det ikke er til hinder for undervisningen eller går ut over de andre elevene. At skoleeier må sørge for at personopplysningslovens regler oppfylles er tema i punkt 4 nedenfor.

Gratisprinsippet

Gratisprinsippet i opplæringsloven §§ 2-15 og 3-1 fastslår at skoleeier ikke kan kreve at elever og foreldre dekker utgifter knyttet til grunnskoleopplæring eller videregående opplæring.

Departementet legger til grunn at dersom bruk av robot er en del av skolens og skoleeiers opplæringstilbud, enten som en måte å organisere spesialundervisningen på eller som en del av opplæringen i helseinstitusjonen, vil skoleeier måtte dekke kostnadene forbundet med bruken. Er det derimot eleven og foreldrene som ønsker å få utplassert en robot i klasserommet som et supplement til skolens opplæringstilbud, vil ikke kostnadene til bruk av roboten kunne kreves dekket av retten til gratis opplæring. Departementet understreker imidlertid at det ikke er noe i veien for at skoleeier likevel påtar seg kostnaden også i slike tilfeller.

Fjernundervisning

Det har blitt stilt spørsmål ved om bruk av robot er å regne som fjernundervisning. I dagens regelverk er fjernundervisning omtalt i opplæringsloven § 4A-3 og forskrift til opplæringsloven

§ 7-1 som sier at skoleeier kan oppfylle elevers rett til henholdsvis videregående opplæring for voksne og rett til samisk opplæring utenfor samisk distrikt.

Departementet viser til det som er sagt ovenfor om at elever som har langvarig fravær fra skolen på grunn av sykdom eller skade, og at den ansvarlige skoleeieren kan bruke roboter som en måte å organisere deler av opplæringstilbudet til disse elevene. Departementet gjentar imidlertid at skoleeiere ikke kan oppfylle sine plikter etter §§ 2-1, 3-1 og § 13-3a ved utelukkende å henvise eleven som er i institusjon til å bruke robot med kontakt med elevens ordinære skole. Bruk av robot kan komme som et supplement til annen opplæring og sørge for økt grad av inkludering sammenliknet med å ikke bruke roboten.

Bruk av robot i opplæringen slik det er avgrenset i dette brevet, anser departementet at ikke står i motstrid til gjeldende regulering om fjernundervisning.

Forhold til friskoleloven

Departementet antar at bruk av robot i klasserommet også kan være aktuelt ved friskoler. De premisser og konklusjoner som er skissert ovenfor gjelder også for elever i friskoler og friskolene selv, med de tilpassinger som er nødvendig.

Forhold til personopplysningsloven og personvern

Bruk av robot i undervisningen på den måten som her er aktuelt reiser spørsmål knyttet til personvern og regelverket for personopplysninger. Aktuelle spørsmål er blant annet om bruken innebærer behandling av personopplysninger, hvilket behandlingsgrunnlag som eventuelt er aktuelt, hvem som er behandlingsansvarlig mv. Ettersom Kunnskapsdepartementet ikke er fagmyndighet for personopplysningsloven kan ikke departementet besvare disse spørsmålene på egen hånd.

Departementet har vært i kontakt med Datatilsynet om saken. Teksten nedenfor er skrevet i samarbeid med Datatilsynet.

Datatilsynet påpeker at personopplysningsloven gjelder behandling av personopplysninger som helt eller delvis skjer med elektroniske hjelpemidler. Bruk av robot i klasserommet som her, beskrevet som en «toveis overføring av lyd og enveis overføring av bilde fra klasserommet», vil etter Datatilsynets oppfatning være behandling av personopplysninger som skjer med elektroniske hjelpemidler. Datatilsynet mener at det kan legges til grunn at enkeltpersoner kan identifiseres ved denne typen bruk av robot i klasserommet, og at utgangspunktet dermed er at personopplysningsloven kommer til anvendelse.

Personopplysningslovens saklige virkeområde har en begrensning i § 3 andre ledd, hvor det slås fast at loven ikke gjelder for «behandling av personopplysninger som den enkelte foretar for rent personlige eller andre private formål». Kunnskapsdepartementet har ovenfor skilt mellom opplæringsformål og mer sosiale formål. Dette skillet kan være relevant også for vurderingen av om personopplysningsloven kommer til anvendelse eller om bruken er å anse

som private formål. Datatilsynet mener at dersom formålet med bruken av robot er at eleven skal kunne ta del av skolens og skoleeiers opplæringstilbud utføres behandlingen av personopplysninger ikke for private formål, men for opplæringsformål.

Personopplysningsloven kommer da til anvendelse og skoleeier er behandlingsansvarlig, og må oppfylle pliktene etter personvernregelverket.

Dersom roboten *kun* brukes som et middel for eleven til å oppleve sosialt samvær med klassen er det holdepunkter i ordlyd og forarbeider for at en slik behandling av personopplysninger gjøres for private formål, og således ikke omfattes av personopplysningsloven. Slik bruk er likevel ikke særlig praktisk så lenge roboten brukes i en klasseroms- eller undervisningssituasjon. Da vil det som regel alltid være et element av opplæringsformål i situasjonen.

At personopplysningsloven kommer til anvendelse betyr at skoleeier må sørge for at kravene i personopplysningsloven oppfylles. Loven stiller blant annet krav om et behandlingsgrunnlag, f.eks. samtykke (jf. personopplysningsloven §§ 8 og 9) og informasjon til de som berøres (jf. personopplysningsloven § 19) mm. Som behandlingsansvarlig har skoleeier dessuten en rekke plikter knyttet til internkontroll og informasjonssikkerhet (jf. personopplysningsloven § 13 og 14). Dersom bruk av roboten innebærer bruk av skoleeiers nett, må skoleeier blant annet ta stilling til hvilken risiko det innebærer å tillate bruk av IKT-utstyr på skolens nett som skoleeier ikke selv har kontroll over. Denne vurderingen vil bli tilsvarende som for annet utstyr (pc/mac, nettbrett/iPads, smarttelefoner etc.) som ansatte og elever bruker på skolens nett, og som skoleeier ikke kontrollerer.

Med hilsen

Erik Saglie (e.f.)
avdelingsdirektør

Clara Hasselberg
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Kopi

Datatilsynet
Nolsolation